
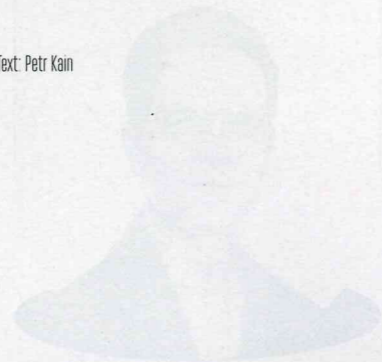

KDY DOŽENEME NĚMECKO?

Mysleli jsme, že to půjde rychle. A ono to možná nepůjde vůbec.

Polistopadové naděje, že během pár roků doženeme hospodářsky vyspělé západní země, vzaly dávno za své. Euforie a naděje na lepší budoucnost, jež nás v prvních svobodných letech poháněly a dávaly nám sílu „utáhnout si opasky“, již také vyprchaly.

 Text: Petr Kain

PO LISTOPADU 1989 politici slibovali, že se brzy staneme druhým Rakouskem a při svobodných cestách do zahraničí budeme mít kapsy nadité tvrdou měnou. Již v roce 1995 řekl Václav Klaus, že reforma ekonomiky skončila, a o rok později před volbami hlásal, že průměrná mzda bude v roce 2000 dosahovat dvaceti tisíc korun. Naivní iluze. Průměrná mzda se v roce 2000 sotva přehoupala přes 13 tisíc a nejtěžší proměna českou ekonomiku teprve čeká.

Při pohledu zpět je zřejmé, že jsme někde udělali a stále děláme chybu. Nejenže jsme se západním vzorům přiblížili mnohem méně, než se čekalo. Jiné postkomunistické státy s horší startovní pozicí, jako Polsko, Estonsko, Maďarsko či Slovensko, se na nás navíc dotahují. Stačí se podívat na statistiky Světové banky. Podle nich se český hrubý domácí produkt na hlavu zvýšil mezi lety 1993 a 2015 více než dvaapůlkrát na 32 758 dolarů. Polsko nebo Estonsko ale za tu dobu zvýšily svůj HDP na hlavu více než čtyřikrát.

Udrží-li toto tempo, budeme se jim za pár let dívat na záda. Pro Česko je to zpráva o to depresivnější, že jeho ekonomika se v současné podobě už příliš zlepšovat nemůže. Podle ekonomů se blíží svému potenciálu. „Metod, jak zjišťovat úroveň potenciálu, je více. Podle jedné z nich se česká ekonomika aktuálně pohybuje přesně na svém potenciálu, podle jiné je zhruba 0,2 procenta pod ním,“ říká hlavní ekonom poradenské společnosti Deloitte David Marek.

Zdá se, že česká ekonomika naráží na svůj pomyslný strop. Nezaměstnanost je minimální, export i díky intervencím ČNB roste, v zemi panuje cenová stabilita. Růst už příliš není kam.

Navzdory tomu na tom z dlouhodobého pohledu moc dobře nejsme. Po listopadu 1989 se nám sice dařilo přibližovat se vyspělým západním zemím, od světové finanční krize se ale situace změnila.

Přešlapování na místě

Smutnou skutečností je, že od roku 2008 úroveň české ekonomiky (HDP na hlavu přepočtený v paritě kupní síly) stagnovala. Odráží se to i na výplatních páskách českých zaměstnanců. Statistiky z loňského roku ukazují, že Češi si domů odnesou čtvrt století po pádu železné opony výrazně méně než třeba Němci nebo Rusové. Podle údajů Eurostatu byla průměrná hrubá mzda v Česku sotva čtvrtinová v porovnání se situací v Německu či Rakousku. Zatímco Čech si v průměru vydělal 11 654 eur ročně, Němec bral 47 041 eur. Co je ještě horší, jiné statistiky ukazují, že reálné české platy (po započtení inflace) rostou takřka nejpomaleji v Evropě. Podle mezinárodní odborové centrály Trades Union Congress se v Česku v letech 2007 až 2015 zvýšily celkem jen o 1,1 procenta. Hůře na tom byli zaměstnanci jen ve čtyřech dalších zemích. Méně rostly mzdy v Itálii (o 0,9 procenta), v dalších třech zemích pak reálné výdělky dokonce klesly – v Portugalsku (o 3,7 procenta), Velké Británii a Řecku (shodně o 10,4 procenta). Pro české zaměstnance musí být frustrující, že třeba takoví Poláci si v roce 2015 odnesli domů v průměru o čtvrtinu vyšší výplatu než v roce 2007. A je to frustrující nejen pro ně, ale pro celou českou ekonomiku. I v důsledku nízkých mezd u nás totiž bují šedá ekonomika, z níž se neodvádí žádné daně. Nízké mzdy navíc znamenají také nízké odvody státu a nakonec i nízké důchody.

Proč bereme málo peněz

Na otázku, proč mají Češi tak nízké mzdy, lze podle ekonomů najít hned několik odpovědí. Jednak platí, že mzdy v Česku patří přinejmenším v rámci EU k těm nejvíce zdaněným. Podle stu-

HDP na obyvatele v paritě kupní síly (v USD) ● 1993 ● 2015

die UBS odvádíme přibližně 57 procent mzdy. Nejhorší je v tomto ohledu především vysoké sociální pojištění. Ekonomové si často stěžují, že objem sociálních odvodů v poměru k HDP je v Česku jeden z nejvyšších v hospodářsky vyspělém světě.

Firmy by rovněž možná více přidávaly, kdyby nemusely tolik peněz posílat do zahraničí. Ze společností registrovaných v Česku odeče zahraničním majitelům každoročně na 200 miliard korun v dividendách. Tedy okolo pěti procent českého HDP. Konečně může za nízké mzdy českých zaměstnanců i skutečnost, že u nás neexistují silné odborové svazy, které by za jejich zvýšení mohly účinně bojovat. Oproti zaměstnancům z jihu Evropy či Francie si ti čeští také často neumějí, nebo se bojí, říct o přidání.

Konečně tu jsou pak dva důvody stěžejní, jež spolu úzce souvisejí. Nezmění-li se, budeme pořád platit za chudé příbuzné západních zemí. Češi svým způsobem doplácí na to, že hlavním tahounem české ekonomiky je průmysl, který se na domácím HDP podílí takřka z poloviny. Jelikož je průmysl investičně výrazně náročnější než služby, musí si podniky dávat stranou na investice více peněz a na výplatu tak zbude méně. Co je ještě důležitější, české firmy většinou vyrábí meziprodukty, tedy součástky, které se vyvezou a teprve v zahraničí z nich vzniknou hotové výrobky. Cena součástek je logicky nižší než cena hotového zboží, a tak mají čeští zaměstnanci také nižší platy. S tím úzce souvisí i faktor druhý – tak často zmiňovaná nízká produktivita práce v Česku. Nejde ani tak o to, že by snad čeští zaměstnanci byli línější či

Česko je i čtvrt století po pádu železné opony stále především levnou montovnou součástek pro drahé zahraniční výrobky

nešikovnější než ti němečtí. Produkují prostě jen levnější zboží a služby. Montáž kol na škodovku či mercedes je zhruba stejně časově i fyzicky náročná, jelikož je ale německý vůz o poznání dražší než ten český, je rozdílná i hodnota práce. Právě proto produktivita práce v Česku – podle údajů Eurostatu za rok 2015 – dosahovala jen 74 procent průměru EU, zatímco v Německu 126 procent a v Rakousku 116 procent. Předstihlo nás dokonce i Slovensko se 76 procenty.

Pokud jde o platy českých zaměstnanců, měla by se situace letos zlepšit. Prostor pro rychlejší zvyšování mezd tu je každopádně velký. Jak vyplývá z údajů ČSÚ, kupní síla průměrné mzdy v Česku činí jen 59 procent unijního průměru, zatímco výkonnost ekonomiky dosahuje 86 procent průměru Evropské unie. Ekonomika navíc solidně roste, firmám stoupají tržby a na straně druhé je nedostatek volných pracovníků. To vše znamená, že čeští zaměstnanci letos dostanou přidáno. Z nedávného průzkumu ČSOB mezi pětistovkou podnikatelů ostatně vyplynulo, že mzdu chce letos zvyšovat polovina malých a středních podniků. Desetina dokonce počítá s růstem o více než pět procent.

Jenže jestli chce Česko skutečně jednou dohnat Německo, musí se toho změnit mnohem víc.

Co dělat

Jak již bylo řečeno, průmysl pohánějící českou ekonomiku je zároveň paradoxně brzdou jejího většího rozletu. Na situaci se nic nezmění, nepromění-li se samotné zaměření průmyslové výroby.

Růst reálných mezd mezi lety 2007–2015 (v %)

Polsko	23
Německo	15,9
Estonsko	15,4
Slovensko	12,3
Švýcarsko	11,3
Lucembursko	11,1
Francie	10,5
Švédsko	10,1
Kanada	9,4
Maďarsko	9,5
Španělsko	2,8
Irsko	1,6
Česko	1,1
Itálie	0,9
Portugalsko	-3,7
Velká Británie	-10,4
Řecko	-10,4

Řečeno jednoduše: od výroby součástek se musíme dostat k produkci sofistikovaných výrobků, které se ve světě prodají draž. Ekonomové se shodují, že něco takového se snadno řekne, ale hůře provede. I kdyby na takové proměně panovala celospolečenská shoda, potrvá to řadu let, možná celé generace. Že to ale jde, ukazují některé příklady ze zahraničí. Stačí se podívat například do Finska. Země, jejíž hospodářství bylo do značné míry závislé na vývozu do SSSR, se od 90. let zásadně proměnila. Místo aby věci vyráběli, začali je Finové raději vymýšlet. Proto také investovali značnou část HDP do vědy a výzkumu. Výsledkem pak byla mimo jiné Nokia, jež byla dlouhá léta tahounem tamní ekonomiky. Jiným, ještě zářnějším

příkladem je pak Izrael. Z kdysi chudé a především zemědělské země se během pár desetiletí stala uznávaná ekonomická mocnost sázející na moderní technologie. I z Česka by se třeba jednou mohl stát „středoevropský Izrael“. Základním předpokladem je ale zásadní vylepšení našeho vzdělávacího systému. Mají-li totiž ekonomové a akademici odpovědět, co nejvíc brzdí českou ekonomiku, jedním z nejčastěji zmiňovaných faktorů je bídná úroveň vzdělávání. Jak říká někdejší šéf České spořitelny Pavel Kysilka, Česko potřebuje školství pro jednadvacáté století, jenže náměty, které ze strany různých politiků zaznívají, naplňují spíše povzdech, že „doporučení pro jednadvacáté století doléhají k uším politiků dvacátého století a končí opatřeními pro devatenácté století“. Je to obrovská škoda, vždyť podle Daniela Municha, který se jako jeden z mála ekonomů v Česku otázkou vzdělávání dlouhodobě zabývá, je právě zde skryt největší potenciál „jaderné energie“ pro českou ekonomiku. „Zažehnout jadernou reakci tohoto druhu ale není tak jednoduché, jak se může zdát. Stačí se podívat na to, jak dlouho trvá a ještě asi bude trvat, než se politická reprezentace shodne, že platy učitelů jsou ostudně nízké a bez jejich výrazného zvýšení se nikam nepohne- me,“ říká Munich. Statistiky OECD mu dávají za pravdu. Vyplývá z nich, že v přepočtu na studenta jsou kantoři placeni hůře již jen na Slovensku, v Turecku nebo v Mexiku. Roční platy učitelů s 15 lety praxe a běžnou kvalifikací (bez nenáročných složek platu) dosahují u nás průměrně pouze 17 146 dolarů v paritě kupní síly v předškolním vzdělávání a 18 324 dolarů na základních

Zatímco třeba ve Švédsku jsou zaměstnány dvě třetiny žen s dětmi mladšími tří let, v Česku je to jen jedna pětina. Jde o další zbytečnou brzdu české ekonomiky.

Foto: Archiv Mafra

Produktivita práce na odpracovanou hodinu

Vybrané státy v roce 2015 (v %)

Průměr EU	100
Lucembursko	178,7
Irsko	175,9
Norsko	155,9
Belgie	135
Dánsko	132
Francie	128
Nizozemsko	127,1
Německo	126,1
Švýcarsko	124,2
Rakousko	116,4
Švédsko	114,6
Finsko	106
Itálie	101,4
Velká Británie	99,2
Španělsko	97,1
Slovensko	78,6
Slovensko	77,5
Malta	75,9
Česko	73,5
Recko	68,2
Portugalsko	68,1
Maďarsko	65,4
Litva	64,1
Estonsko	62,5
Chorvatsko	61,1
Polsko	59
Lotyšsko	55
Rumunsko	53,7
Bulharsko	44

TRAGICKÉ JE I TO, ŽE SE V ČESKU JEN ZHRUBA ČTVRTINA OBYVATEL DOMLUVÍ ANGLICKY

a středních školách. To není ani polovina sumy, kterou si domů v průměru odnesou učitelé v zemích OECD. Není pak divu, že české školství v posledních letech upadá. Z různých mezinárodních srovnání vyplývá, že se zhoršujeme především v matematice a přírodních vědách, což je pro zemi živenou průmyslem tragédie. Stejně tak tragické je i to, že se v Česku jen zhruba čtvrtina obyvatel domluví anglicky. Není to přitom zdaleka jen problém starší generace. Mnozí akademici si stěžují, jak špatně jazykově připraveni vycházejí žáci z českých středních škol.

Česká ekonomika je přibrzdována i dalšími často zmiňovanými dílčími faktory, jako je neefektivita veřejných služeb a institucí, jež prodlužuje například dobu nutnou pro založení firmy či získání stavebního povolení. Zahraníční investory může odrážet i nedokonalá dopravní infrastruktura v Česku. Jiným palčivým problémem je odliv mozků, který není dostatečně vyvážen přílivem pracovní síly z Východu. Podle Pavla Kysilky je další brzdou ekonomiky nedostatek pracovních sil zapříčiněný do značné míry tím, že státní správa „vyluxovala“ statisíce kvalifikovaných lidí. „Tito odborníci nejenže chybí v průmyslu i ve školství, ale navíc je jejich hlavním produktem přebujelá regulace, která dusí pracovitost a podnikavost, a také mašinerie dotací, jež představuje hlavní zdroj plýtvání a korupce,“ říká.

Nevyužitým potenciálem české ekonomiky jsou pak dle ekonomů například ženy pečující o děti. Ve srovnání s jinými Evropankami jsou totiž výrazně méně zaměstnány. V práci je jen jedna pětina Češek s dětmi mladšími tří let.

Zdroj infografiky: Eurostat

Například ve Švédsku přitom zůstává zaměstnaných téměř 72 procent matek s dětmi do tří let věku a zaměstnanost žen se nesnižuje ani s přibývajícím počtem dětí v rodině. Na současný stav v Česku doplácí jednak rodiny, kterým se sníží příjmy nejen v průběhu mateřské dovolené, ale i později. Ženy se po dlouhé mateřské totiž hůře vrací do pracovního procesu, zvyšuje se u nich riziko nezaměstnanosti a snižuje jim to budoucí výdělek.

Tratí na tom ale i stát, který kvůli nižší zaměstnanosti přichází o výnosy z daně z příjmu a pojistného. Současná situace má navíc ještě jeden neblahý dopad, který se sice projeví až za pár desítek let, ale o to

drtivěji. Snižuje se ochota českých žen mít děti. V evropském srovnání vykazuje Česko velmi malou míru porodnosti. V roce 2012 představovala 1,45 dítěte na ženu, což je hluboko pod hranici, která zaručuje prostou reprodukci společnosti (zhruba 2,1 dítěte na ženu). Pro srovnání například již zmiňované Švédsko, vyznačující se rovněž vysokou zaměstnaností žen s malými dětmi, má dlouhodobě míru porodnosti na úrovni 1,9.

Chybí vize

„Státy se rozpadají, jakmile ztratily svůj cíl, svou myšlenku. Jakmile vedoucí a odpovědní lidé a jakmile všichni bezejmenní a pociťují

pracovníci nevědí, proč pracují a k čemu mají směřovati, pozorujeme na celém národě zlenošení, zmalátnění, úpadek,“ psal v roce 1937 ve své vizionářské knize Budujme stát pro 40 000 000 lidí Jan Antonín Baťa. Při pohledu na současné Česko se zdá, že politický, natož celospolečenský konsenzus na nějaké jednotlící myšlenky či cíli pro naši zemi chybí. Bude zapotřebí ho znovu nalézt. Jak říká Pavel Kysilka, bez vědomí „smyslu“, proč věci děláme, nemůže dlouho úspěšně fungovat jednotlivec, rodina, firma, umělecký či sportovní tým ani národní celek. „Obrovským selháním intelektuálů dvacátého i jednadvacátého století

je snaha ‚exportovat‘ celospolečenský smysl našeho snažení na úroveň abstraktních a pochybných cílů, ať už to je beztřídní společnost, rasa, krev a půda, globální klima, politická korektnost, nároky uměle definovaných menšin, vývoz demokracie a podobně. Velké cíle jsou potřebné, ale jen takové dávají smysl, ve kterých si pro sebe něco najde jasná většina příslušného společenství. A bude jim schopna i něco obětovat,“ dodává Kysilka. Naděje, že jednou bude lépe, dává lidem sílu pracovat. Uplynulé čtvrtstoletí nám ukázalo, že dohánění Německa nepůjde rychle. Ale ztratíme-li odhodlání a víru, že to půjde, nedoženeme Západ nikdy.

inzerce

Budte nejlepší

Pořídte si kombinaci originálních inkoustů HP XL a získejte zpět 300 Kč.¹

Rozhodněte se pro mimořádnou kvalitu tisku a spolehlivost originálních inkoustů HP.² A ušetřete ještě víc s naší službou cashback dostupnou pouze po omezenou dobu.¹

Koupit nyní na hp.com.

Podrobnosti nabídky naleznete na hp.com/cz/ink-cashback

¹ Nabídka platí pouze do 31. ledna 2017. Nabídka je platná pouze pro vybrané kazety. Účast v propagační akci je podmíněná nákupem nejméně 1 balení XL a 1 černé jednotky XL. Nabídka je omezena na 300 Kč na zákazníka. Skutečná výše peněz vrácených v rámci služby cashback se může lišit v závislosti na konkrétních kazetách a počtu zakoupených jednotek. Více podrobností zjistíte na hp.com/cz/ink-cashback. ² Studie Buyers Laboratory Inc. z roku 2013, zadaná společností HP, porovnává originální inkoustové kazety HP (21, 21XL, 22, 22XL, 35, 35L, 35XL, 35LXL, 350, 350XL, 351, 351XL) s doplněnými a repasovanými kazetami průměrného výkonu, které se prodávají v zemích EMEA. Podrobnosti na: buyerslab.com/products/samples/HP-inkjet-Cartridges-vs-EMEA-Refilled-Cartridges.pdf.

© Copyright 2016 HP Development Company, L.P. Informace zde obsažené se mohou měnit bez předchozího upozornění.

PRINT PARTNERS

všeprotisk

HP Gold Partner